

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์ และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๙
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๙
บทที่ ๒ วิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๑๐
๒.๑ ความหมายของความเจ็บป่วย	๑๐
๒.๒ ความรู้เรื่องวิธีดูแลผู้ป่วยในทางพระพุทธศาสนา	๑๐
๒.๓ ความหมายของการดูแลผู้ป่วยที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา	๑๒
๒.๔ องค์ประกอบของการดูแลผู้ป่วยตามแนวพระพุทธศาสนา	๑๒
๒.๔.๑ ชื่อโรคต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา	๑๓
๒.๔.๒ ประเภทของความเจ็บป่วยและสาเหตุ	๑๓
๒.๔.๓ การดูแลรักษาผู้ป่วยทางกายและทางใจในพระพุทธศาสนา	๑๖
๒.๕ การดูแลหรือพยาบาลผู้ป่วยทางกาย	๑๗
๒.๕.๑ คุณลักษณะของผู้รับการดูแลหรือรักษา	๑๙
๒.๕.๒ พุทธวิธีการดูแลผู้ป่วยไว้ ๓ ประการ	๒๐
๒.๕.๓ การดูแลผู้ป่วยทางด้านร่างกาย	๒๑
๒.๕.๔ การดูแลเรื่องที่พ้ออาศัย และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม	๒๕
๒.๕.๕ การดูแลด้วยสมุนไพรที่พระองค์ทรงดูแล และหมอชีวกโกมารภัจจ์ดูแล	๒๖
๒.๖ การดูแลหรือพยาบาลผู้ป่วยทางใจ	๒๙
๒.๖.๑ การดูแลหรือพยาบาลด้วยการสนทนาธรรม	๓๐
๒.๖.๒ การใช้พุทธานุภาพ	๓๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๖.๓ คุณธรรมของผู้ดูแลหรือพยาบาลใช้ที่ดีและพยาบาลง่าย	๓๑
๒.๖.๔ การดูแลหรือพยาบาลด้วยการแสดงธรรมให้ผู้ป่วยฟัง	๓๒
๒.๗ หลักธรรมในการดูแลผู้ป่วยตามแนวพระพุทธศาสนา	๔๐
๒.๘ สรุป	๔๓
บทที่ ๓ วิธีการดูแลผู้ป่วยตามหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	๔๕
๓.๑ ความรู้เรื่องวิธีดูแลผู้ป่วยภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔๕
๓.๒ ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิธีการดูแลผู้ป่วยในภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔๖
๓.๒.๑ ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔๗
๓.๓ องค์ประกอบของการดูแลหรือพยาบาลผู้ป่วยในภูมิปัญญาท้องถิ่น	๕๑
๓.๓.๑ ชื่อโรคที่ปรากฏในหมอพื้นบ้าน และสมุนไพรที่นิยมใช้ในการดูแลรักษา	๕๒
๓.๓.๒ สมุนไพรของการเกิดโรค	๕๔
๓.๓.๓ ระบบการดูแลสุขภาพผู้ป่วยในภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งเป็น ๓ ระบบ	๕๘
๓.๔ ประเภทของหมอพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลรักษาผู้ป่วย	๕๙
๓.๔.๑ หมอพื้นบ้านที่เชื่อการเจ็บป่วยเกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติ	๕๙
๓.๔.๒ หมอพื้นบ้านที่เชื่อความเจ็บป่วยเกิดจากสาเหตุธรรมชาติ	๖๐
๓.๕ การดูแลรักษาการเจ็บป่วยเบื้องต้น	๖๒
๓.๕.๑ การปฏิบัติเพื่อการฝึกจิต	๖๒
๓.๕.๒ หลักการในการบริโภค	๖๒
๓.๖ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม	๖๓
๓.๗ หลักธรรมานามัย	๖๔
๓.๗.๑ กายานามัย	๖๔
๓.๗.๒ จิตตานามัย	๖๗
๓.๗.๓ ชีวิตานามัย	๖๘
๓.๘ ลักษณะ รูปแบบ และวิธีการดูแลรักษาตามหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	๖๙
๓.๘.๑ ลักษณะ รูปแบบ และวิธีการดูแลรักษาตามหลักภูมิปัญญาท้องถิ่น	๖๙
๓.๘.๒ วิธีการดูแลรักษาตามหลักภูมิปัญญาท้องถิ่น	๗๐
๓.๙ การใช้ยาสมุนไพรในการดูแลรักษาผู้ป่วย	๗๑
๓.๑๐ การนวดไทยเพื่อการดูแลสุขภาพ	๗๓
๓.๑๑ สรุป	๗๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	๗๘
๔.๑ เปรียบเทียบความรู้วิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	๗๘
๔.๒ เปรียบเทียบความหมายของวิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	๗๙
๔.๓ เปรียบเทียบด้านองค์ประกอบของวิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	๘๐
๔.๔ เปรียบเทียบชื่อโรคและการรักษาของวิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	๘๑
๔.๕ เปรียบเทียบสมุฏฐานของการเกิดโรคของวิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	๘๓
๔.๖ เปรียบเทียบด้านการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	๘๔
๔.๖.๑ เปรียบเทียบด้านการบรรเทาโรคด้วยธรรมโอสถ	๘๔
๔.๖.๒ เปรียบเทียบวิธีการดูแลผู้ป่วยด้านพุทธานุภาพ และกถาอนุภาพ	๘๔
๔.๖.๓ เปรียบเทียบวิธีการดูแลผู้ป่วยด้านทำความสะอาดร่างกาย	๘๕
๔.๖.๔ เปรียบเทียบวิธีการดูแลผู้ป่วยด้านการออกกำลังกาย	๘๖
๔.๖.๕ เปรียบเทียบวิธีการดูแลผู้ป่วยด้านที่พักอาศัย และสิ่งแวดล้อม	๘๗
๔.๖.๖ เปรียบเทียบการดูแลด้วยสมุนไพร	๘๘
๔.๗ ประโยชน์และคุณค่าของการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	๘๙
๔.๘ สรุปผลเปรียบเทียบ	๙๑
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๙๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๓
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๙๘
บรรณานุกรม	๙๙
ประวัติผู้วิจัย	๑๐๕

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๕.๓	แสดงการดูแลหรือพยาบาลผู้ป่วยด้วยการปรนนิบัติทางกายตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๒๕
๒.๖.๑	แสดงการดูแลหรือพยาบาลผู้ป่วยทางด้านจิตใจตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๓๑
๒.๖.๔	แสดงสรุปการดูแลพยาบาลผู้ป่วยทางด้านจิตใจตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๓๔
๓.๓.๑	ชื่อโรคที่ปรากฏในหมอพื้นบ้าน และสมุนไพรที่นิยมใช้ในการดูแลรักษาโรค	๕๒
๔.๑	แสดงการเปรียบเทียบด้านความรู้ วิธีการดูแลผู้ป่วย	๗๘
๔.๒	แสดงการเปรียบเทียบด้านความหมาย	๗๙
๔.๓	แสดงการเปรียบเทียบด้านองค์ประกอบ	๘๐
๔.๔	แสดงการเปรียบเทียบชื่อโรคและการรักษา	๘๑
๔.๕	แสดงการเปรียบเทียบสมุฏฐานการเกิดโรค	๘๓
๔.๖.๑	แสดงการเปรียบเทียบด้านการบรรเทาโรคด้วยธรรมโอสธ	๘๔
๔.๖.๒	แสดงการเปรียบเทียบการดูแลผู้ป่วยด้านพุทธานุภาพและฤทธานุภาพ	๘๕
๔.๖.๓	แสดงการเปรียบเทียบการดูแลผู้ป่วยด้านการทำความสะอาดร่างกาย	๘๖
๔.๖.๔	แสดงการเปรียบเทียบการดูแลผู้ป่วยด้านการออกกำลังกาย	๘๗
๔.๖.๕	แสดงการเปรียบเทียบการดูแลผู้ป่วยด้านที่พักอาศัย และสิ่งแวดล้อม	๘๗
๔.๖.๖	แสดงการเปรียบเทียบการดูแลด้วยสมุนไพร	๘๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อคัมภีร์

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถา ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และฉบับของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้ :-

การใช้ตัวย่อ

พระวินัยปิฎก

วิ. มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ. ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ. จุ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปรปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ข.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	ขันธวารวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อุทาน	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก วิภังค์ (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

อง.ทุก.อ. (บาลี) =	องคฺตฺตฺรนิกาย	มโนรณปุรณิ	ทุกฺนิบาตอฏฺฐกฺกา (ภาษาบาลี)
อง.จตุกก.อ. (บาลี) =	องคฺตฺตฺรนิกาย	มโนรณปุรณิ	จตุกกฺนิบาตอฏฺฐกฺกา(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ.อ. (บาลี) =	ขุทฺทกนิกาย	ธรรมบท	อฏฺฐกฺกา (ภาษาบาลี)
ขุ.ชา.อ. (บาลี) =	ขุทฺทกนิกาย	ชาติกตอฏฺฐกฺกา	(ภาษาบาลี)

การใช้หมายเลขย่อ

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี จะแจ้งเล่ม / ข้อ / หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๔/๒๕ หมายถึง วินยปิฎก มหาวิคฺคปาลี เล่ม ๔ ข้อ ๓๔ หน้า ๒๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย จะแจ้งเล่ม / ข้อ / หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๔/๒๑ หมายถึง วินยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๔ ข้อ ๑๔ หน้า ๒๑ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

การใช้หมายเลขอ้างอิงอรรถกถา จะแจ้งเล่ม / ข้อ / หน้า หรือจะแจ้ง เล่ม / หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น วิ.อ. (บาลี) ๓/๒๙๕/๑๘๒-๑๘๓ หมายถึง สมณุตปาสาทิกา วินยปิฎกอฏฺฐกฺกา เล่ม ๓ ข้อ ๒๙๕ หน้า ๑๘๒-๑๘๓ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๒๕